

Göteborgs Universitet
Handelshögskolan
Juridiska Institutionen

Hävningsrätt vid anteciperat kontraktsbrott

Tillämpade studier 20 poäng
HT 2006
Charlie Arvidsson
Handledare:
Professor Christina Ramberg

Sammanfattning

Uppsatsen har som syfte att ta reda på om hävningsrätt på grund av anteciperat kontraktsbrott utgör en allmän avtalsrättslig princip i Sverige, samt vilka prognoskrav som i så fall kan ställas för att hävningsrätt på grund av anteciperat kontraktsbrott skall föreligga utanför lagreglerat område.

Genom att studera och jämföra olika rättskällor har jag kommit fram till att hävningsrätt på grund av anteciperat kontraktsbrott troligen föreligger även utanför lagreglerat område. Jag har funnit stöd för en sådan hävningsrätt i doktrin, standardavtal, Principles of European Contract Law och UNIDROIT Principles. I doktrin föreslås en analog tolkning av köplagens reglering av hävning på grund av anteciperat kontraktsbrott. I fyra av de fem standardavtal jag valt att analysera regleras hävningsrätt på grund av anteciperat kontraktsbrott. Även i Principles of European Contract Law och i UNIDROIT Principles finns en reglering av hävningsrätt på grund av anteciperat kontraktsbrott.

Svensk praxis som behandlar hävningsrätt på grund av anteciperat kontraktsbrott rör uteslutande köp och bekräftar inte hävningsrätt utanför lagreglerat område. Dock kan den svenska och den internationella praxis jag behandlat ge vägledning vid ett eventuellt avgörande utanför lagreglerat område, t ex vid bedömning om prognosen, angående det anteciperade kontraktsbrottet, varit väl ställd.

Prognoskravet som anges i köplagen för att hävningsrätt på grund av anteciperat kontraktsbrott skall föreligga är att det skall ”*stå klart*” att ett väsentligt avtalsbrott skall inträffa. I doktrin föreslås en analogi till köplagen vid hävningsrätt på grund av anteciperat kontraktsbrott utanför lagreglerat område. Om en analogi görs har jag inte funnit någon anledning till att frångå köplagens prognoskrav vid hävning på grund av anteciperat kontraktsbrott utanför lagreglerat område.

Innehåll

1. Inledning	4
1.2 Syfte/Frågeställningar	4
1.3 Metod/Avgränsning	4
2. Anteciperat kontraktsbrott	5
2.1 Definition av anteciperat/befarat kontraktsbrott.....	5
2.1.1 En part förklarar sin avsikt att inte kommer att fullgöra sina förpliktelser enligt avtalet.....	6
2.1.2 Den ena parten misstänker att den andra parten inte kommer att fullgöra sina förpliktelser enligt avtalet	6
2.2 Historisk bakgrund	7
2.3 Hävningsgrunden.....	8
2.4 Skadestånd vid anteciperat kontraktsbrott	8
2.5 Kortfattat om avbeställning/frånträdande	9
3. Reglering i svensk lagstiftning.....	9
3.1 Stoppningsrätt, 61 § KöpL	9
3.2 Hävning, 62 § KöpL	10
3.3 Konkurs och befarat avtalsbrott, 63 § KöpL.....	11
3.4 Konsumentköplagen	11
3.5 Konsumenttjänstlagen.....	11
4. Svensk praxis rörande anteciperat kontraktsbrott/stoppningsrätt	12
4.1 Kommentar.....	14
5. Reglering av anteciperat kontraktsbrott i svenska standardavtal	15
5.1 AB-04.....	15
5.2 NL-01	16
5.3 AA VVS 96	16
5.4 ALOS 81	17
5.5 NSAB 2000	17
5.6 Kommentar.....	17
6. Internationell reglering av anteciperat kontraktsbrott	18
6.1 PECL.....	18
6.2 UPICC.....	18
6.3 CISG	19
7. Kort om anteciperat kontraktsbrott i andra europeiska rättsordningar	19
8. Kan hävningsrätt på grund av anteciperat kontraktsbrott anses utgöra allmän avtalsrättslig princip i Sverige?.....	20
8.1 De lege lata.....	20
8.2 De lege ferenda.....	22
9. Prognoskrav	23
9.1 De prognoskrav som ställs i KöpL	24
9.1.1 Stoppningsrätt.....	24
9.1.2 Hävningsrätt	24
9.2. Internationella avgöranden.....	25
9.3 Prognoskrav för hävningsrätt på grund av anteciperat kontraktsbrott.....	30
9.3.1 De lege lata.....	30
9.3.2 De lege ferenda	32
10. Käll- och litteraturhänvisning	34
Bilaga 1: CISG art. 72	36
Bilaga 2: KöpL 61-63 §§	36

1. Inledning

Jag har valt att undersöka om hävningsrätt på grund av anteciperat kontraktsbrott utgör en allmän avtalsrättslig princip i svensk rätt. Vidare har jag försökt att fastställa vilka prognoskrav som kan tänkas bli aktuella vid hävningsrätt på grund av anteciperat kontraktsbrott utanför lagreglerat område.

En viss osäkerhet råder om det föreligger hävningsrätt på grund av anteciperat kontraktsbrott utanför lagreglerat område samt hur en sådan i så fall skall tillämpas.

Principen om att avtal skall hållas (*pacta sunt servanda*) väger tungt men det förefaller orimligt att en part skall fortsätta att vara bunden av ett avtal när han vet att motparten inte kommer att fullgöra sina förpliktelser enligt avtalet, det förefaller då rimligt att hävningsrätt aktualiseras innan den avtalade tiden för fullgörelse.

1.2 Syfte/Frågeställningar

Denna uppsats har som syfte att utreda följande frågeställningar:

1. Utgör hävningsrätt på grund av anteciperat kontraktsbrott en allmän avtalsrättslig princip i Sverige?
2. Vilka prognoskrav ställs för hävningsrätt på grund av anteciperat kontraktsbrott utanför lagreglerat område?

1.3 Metod/Avgränsning

För att utreda frågeställningarna har jag undersökt och jämfört lagstiftning, praxis, standardavtal och doktrin.

Huvuddelen av de internationella skiljedomar och rättsfall som jag har använt mig av har publicerats av UNCITRAL och behandlar avgöranden i enlighet med CISG art 72. Eftersom CISG är tillämplig vid köp kan det ifrågasättas vilken vägledning rättsfallen och skiljedomarna ger vid en bedömning om hävningsrätt på grund av anteciperat kontraktsbrott föreligger utanför köprätten. Svensk praxis begränsar sig till avgöranden enligt 1905 års köplag som endast behandlar köparens hävningsrätt på grund av anteciperat kontraktsbrott.

En del av de internationella avgöranden som behandlas kap 9 har jag endast funnit tillgängliga i sammandrag (s.k. digests eller abstracts) och är hämtade från Pace University, New Yorks hemsida.¹ Det komparativa kapitlet (kap. 7) är i stort sett baserat på den beskrivning som återfinns i kommentaren till Principles of European Contract Law, Kluwer international.²

¹ www.law.pace.edu.

² Principles of European contract law, Kluwer international Haag, Nederländerna, 2000, s. 418-19.

Jag har valt att begränsa uppsatsen till att behandla hävningsrätt vid kommersiella förhållanden, hävningsrätten vid konsumentförhållanden behandlas endast kortfattat. Vid val av de standardavtal som jag analyserat har jag valt de som kan anses vara av stor betydelse i Sverige.³

Stoppningsrätt behandlas endast ytligt, dock har jag i vissa delar valt att kort kommentera stoppningsrätt, då utnyttjandet av stoppningsrätt kan vara en åtgärd en part väljer i första hand, för att i ett senare skede häva på grund av anteciperat kontraktsbrott.

2. Anteciperat kontraktsbrott

2.1 Definition av anteciperat/befarat kontraktsbrott

I 62 § KöpL används begreppet befarat kontraktsbrott. Jag har valt att använda begreppet anteciperat kontraktsbrott som är att anse som synonymt med befarat kontraktsbrott. En viktig del i regleringen kring hävningsrätt på grund av anteciperat kontraktsbrott är att fånga upp de situationer där en part förklarar att han inte kommer att fullgöra prestationen, eller avsäger sig sina förpliktelser enligt kontraktet. Motparten måste då ges möjlighet att häva innan den ursprungliga tidpunkten för fullgörande. Denna möjlighet att häva i förtid förefaller kanske inte särskilt viktig när prestationerna ligger nära i tiden, men dess betydelse ökar vid längre kontraktsförhållanden.⁴ Rätten att häva innan tiden för prestationernas utväxlande fastslogs, i engelsk rätt, i *Hochster v. De la Tour*, 1853. Situationen omfattas av 62 § KöpL. Även innan 1990 års KöpL trädde i kraft fanns rätten som en allmän princip, åtminstone vid anteciperat dröjsmål på köparens sida.⁵

Det anteciperade kontraktsbrottet kan delas in i två tänkbara varianter. Anteciperat kontraktsbrott kan dels aktualiseras då en part misstänker, eller befarar, att den andra parten kommer att begå ett kontraktsbrott och därför önskar häva, dels då en part tar avstånd från kontraktet innan tiden för prestationernas utväxlande och förklarar att han inte kommer att leva upp till kontraktet. Detta kan bero på omständigheter inom hans kontroll, eller på grund av något utanför dennes kontroll. I det i det förra fallet rör det sig då om en avbeställning.

Man kan även ha avtalat om en rätt till avbeställning, vilket är vanligt i konsumentförhållanden. Dock kan det knappast anses föreligga en generell rätt till avbeställning som avtalsrättslig princip, utan får lösas olika beroende på avtalstyp.⁶ Om en part förklarar sig ovillig att prestera i enlighet med avtalet finns det ingen anledning att ställa en prognos angående ett framtida kontraktsbrott.

³ Se kap 5.

⁴ Man kan dock tänka sig situationer där betydelsen av att kunna häva även vid situationer då den avtalade tiden för prestation ligger nära i tiden, t ex då ett ersättningsköp måste göras omgående.

⁵ Köparens dröjsmål med betalning, Almén, Kommentar till köplagen, s 510, NJA 1963 s 136.

⁶ Ramberg & Ramberg, Allmän avtalsrätt, kap 15.10, 2007.

2.1.1 En part förklarar sin avsikt att inte kommer att fullgöra sina förpliktelser enligt avtalet

När en part förklarar att han inte kommer att fullgöra avtalet, klassificeras det som anteciperat kontraktsbrott vilket ger motparten hävningsrätt. Ett sådant agerande kan även benämnas som avbeställning. Samtliga rekvisit i 62 § KöpL är då uppfyllda. Väsentlighetskravet är vanligen uppfyllt då den ena parten inte kommer att fullgöra sin förpliktelse enligt avtalet. I en sådan situation är det inte aktuellt med att erbjuda den felande parten möjlighet att ställa omedelbar säkerhet, då denne uttryckligen redan har förklarat sig ovillig, eller oförmögen, att fullgöra avtalet. Denna regel förtydligas i CISG art. 72 3 p. Där det stadgas att regleringen med ställande av säkerhet inte är nödvändig för hävningsrätt om:

"The requirements of the preceding paragraph do not apply if the other party has declared that he will not perform his obligations".

Någon prognosbedömning är inte aktuell, då den ena parten meddelat att han inte kommer fullgöra sina förpliktelser i enlighet med kontraktet

Ex. Avbeställning/Frånträdande

Ett företag meddelar att det inte kommer att kunna leverera till sin avtalspart då det valt att leverera varorna till en annan, bättre betalande, kund. Motparten kan då häva direkt på grunden anteciperat väsentligt kontraktsbrott, och på så sätt slippa invänta den ursprungligt avtalade tiden för fullgörelse.

2.1.2 Den ena parten misstänker att den andra parten inte kommer att fullgöra sina förpliktelser enligt avtalet

När en part misstänker att motparten inte kommer att fullgöra sina förpliktelser enligt avtalet blir det svårare att avgöra om ett anteciperat kontraktsbrott föreligger. Vid en tvist är det tänkbart att den part som "beskylls" för att vara den anteciperat avtalsbrytande parten menar att han kan, eller kunde prestera i enlighet med avtalet. Den hävande partens prognosbedömning blir då viktig för att fastslå om han haft rätt att häva.

Enligt regleringen i KöpL 62 § skall det "stå klart" att en part inte kommer att prestera enligt avtalet. Vid en eventuell tvist om en hävning varit berättigad, hamnar den part i ett bättre läge, som kan visa på en stor sannolikhet för att det framtida kontraktsbrottet skall inträffa. När tiden för uppfyllandet av parternas förpliktelser är inne, presenteras ett facit. En part kan ha haft rätt att häva avtalet, även om det senare visar sig att motparten faktiskt kunnat utföra sin prestation avtalsenligt, under förutsättning att den prognosbedömning den hävande parten gjort var korrekt.⁷

⁷ Se kap. 4, *Velocipedfallet II*.

Ex. Fall då prognosbedömning krävs

Ett företag som har förpliktigt sig att leverera en produkt har fått en del av sin maskinpark förstörd på grund av en vårdslös arbetare. Trots de trasiga maskinerna tror det sig kunna leverera avtalad produkt i tid. Köparen delar inte säljarens, kanske något överdrivet, positiva inställning till situationen och häver på grund av anteciperat kontraktsbrott. En prognosbedömning angående sannolikheten för att säljaren skall lyckas prestera i tid får då utföras för att bedöma om hävningen var berättigad.

2.2 Historisk bakgrund

Inom den anglosaxiska rättsordningen är hävningsrätt på grund av anteciperat kontraktsbrott accepterat fullt ut. Rättsfallet "*Hochster v. De la Tour*"⁸ från 1853 var det första fall⁹ där anteciperat kontraktsbrott (*Anticipatory Repudiation*¹⁰) gav hävningsrätt. I det aktuella fallet bestod det anteciperade kontraktsbrottet av att den ena parten meddelade att han inte hade för avsikt resa, vilket var en grundförutsättning för avtalet.

Hochster v. De la Tour

Käranden i det aktuella fallet var en researrangör¹¹ och svararen den som beställt resällskap/betjäning för en planerad resa.

Parterna hade kommit överens om att researrangören skulle följa med beställaren på en resa utomlands. För detta skulle han erhålla lön (månadsvis) under de tre månader som resan varade. Innan dagen för avresan meddelade beställaren att resan inte skulle bli av. Researrangören stämde då beställaren och menade att han hade rätt till skadestånd innan själva avresedagen (d.v.s. innan tiden för den ursprungliga avresan). Eftersom beställaren redan meddelat att han faktiskt inte skulle åka menade arrangören att beställaren redan då begått ett kontraktsbrott.

Beställaren hävdade att det inte kunde röra sig om ett kontraktsbrott förrän vid tiden för den avtalade prestationen, d v s vid avresedagen. Även om det här då inte rörde sig om ett fullbordat kontraktsbrott, kom domstolen fram till att det rörde sig om anteciperat kontraktsbrott. För researrangören var det viktigt att fastslå att det rörde sig om ett kontraktsbrott, om än anteciperat, då denne hade fått ett nytt uppdrag och ville inte själv vara bunden av det ursprungliga avtalet med beställaren. Då researrangören redan erhållit ett annat uppdrag så begränsade han beställarens skadestånd, till att endast gälla mellanskillnaden mellan det ursprungliga avtalade priset och den betalning han erhållit från sin nya uppdragsgivare.

Enligt 1905 års KöpL, 39-41 §§, gavs stoppningsrätt och hävningsrätt vid anteciperat kontraktsbrott. Regleringen i 1905 års KöpL gällde endast säljarens stoppnings- och hävningsrätt på grund av anteciperat kontraktsbrott.

⁸ 2 El & Bl 678.

⁹ Zimmermann s. 816.

¹⁰ Förkastande, förnekelse eller förskjutande, Nordstedts stora engelska ordbok.

¹¹ Benämningen i rättsfallet var "*travelling courier*".

I CISG regleras anteciperat kontraktsbrott såväl på köparens som på säljarens sida, vilket enligt Hellner är skälet till att snarlika bestämmelser infördes i KöpL 1990.¹²

2.3 Hävningsgrunden

För att hävning på grund av anteciperat kontraktsbrott skall kunna aktualiseras skall det föreligga en rätt till hävning om kontraktsbrottet skulle vara fullbordat, 62§ KöpL. För att fastslå om rätt till hävning föreligger måste avtalsbrottet vara väsentligt, 61-62 §§ KöpL. Om parterna har definierat vad som är ett väsentligt avtalsbrott är det den gemensamma partsviljan som definierar ”väsentligt”. Om en part valt att häva, kan inte hävningsförklaringen återtas utan motpartens medgivande.¹³ En part som önskar häva skall avge en hävningsförklaring till sin motpart, dock finns undantag från denna huvudregel om det står klart att avtalet inte kommer att fullgöras.¹⁴ Hävningen blir dock utan verkan om motparten kan ställa godtagbar säkerhet för sin fullgörelse.

Exempel på typiska hävningsgrunder:

1. Hävning på grund av dröjsmål med betalningen, 54 § KöpL.
2. Hävning p.g.a. köparens bristande medverkan, 55 § KöpL.
3. Hävning vid successiv leverans, 56 § KöpL.

2.4 Skadestånd vid anteciperat kontraktsbrott

Såväl inom den svenska som i den anglosaxiska rättsordningen ges rätt till skadestånd vid hävning på grund av anteciperat kontraktsbrott direkt. Den skadelidande parten kan kompenseras innan den ursprungliga tiden för fullgörelse enligt kontraktet.¹⁵ Skadeståndet kan typiskt sett bestå av den förlust som säljaren gjort genom att sälja till en annan köpare samt de kostnader som hävningen medfört för den hävande parten.

Den part som avbeställer eller väljer att frånträda kontraktet kan bli skadeståndskyldig för det positiva kontraktsintresset, d v s motparten skall försättas i samma ekonomiska läge som om förpliktelseerna enligt avtalet fullgjorts. För beräkning av skadeståndet kan två olika metoder användas; subtraktions- och additonsmetoden.¹⁶

¹² Hellner s. 103.

¹³ NJA 2006 s 120.

¹⁴ NJA 1992 s. 728.

¹⁵ Se kap 2.2.

¹⁶ För en beskrivning av metoderna se Ramberg & Ramberg, Allmän avtalsrätt kap. 15.10.

2.5 Kortfattat om avbeställning/frånträdande¹⁷

Att en part avbeställer är en av de tydligare formerna av anteciperat kontraktsbrott.¹⁸ Att bedöma avbeställningen, som ett anteciperat kontraktsbrott kan förefalla något krystat, men faller tillbaka på det engelska fallet *Hochster v. De la Tour*. Fördelen med att bedöma avbeställningen som ett anteciperat kontraktsbrott är att den skadelidande parten har möjlighet att kräva skadestånd direkt och inte behöver invänta den avtalade tiden för prestationernas utväxlande.

3. Reglering i svensk lagstiftning

3.1 Stoppningsrätt, 61 § KöpL

Stoppningsrätten regleras nu i 61 § KöpL och innebär att säljaren kan hålla inne leveransen. Stoppningsrätten innebär att såväl köpare som säljare kan ställa in förberedelserna för att kunna utväxla prestationerna. Säljaren kan då tillfälligt stoppa tillverkningen av den avtalade produkten, omvänt kan köparen ställa in förberedande av betalning t ex utfärdandet av ett L/C (letter of credit).¹⁹

När det rör sig om kontantköp behöver inte säljaren lämna ifrån sig varan innan betalning erlagts, KöpL 10 §, säljaren har denna rätt även om det avtalats att varan skall skickas till köparen. Möjlighet att inte överlämna varan innan den betalats är med andra ord inte endast knuten till avhämtningsköp det avgörande är istället att det rör sig om kontantköp. Köparen skyddas på motsvarande sätt genom 49 § KöpL, d v s köparen behöver inte erlagga betalning förrän säljaren håller varan tillgänglig för köparen.

Stoppningsrätten gäller endast om det anteciperade avtalsbrottet inte var känt vid avtalsslutet för den part som önskar utöva stoppningsrätt. Om köparen är försatt i konkurs eller är föremål för ackord föreligger stoppningsrätt utan prognosbedömning.²⁰ Om köparen själv förklarar sig insolvent, eller ställt in sina betalningar kommer stoppningsrätt att aktualiseras. Undantagsvis behöver det inte föreligga stoppningsrätt även om köparen är insolvent, t ex om fordran är liten i förhållande till köparens tillgångar. Även säljarens insolvens kan aktualisera stoppningsrätt, t ex om säljaren själv måste köpa material för att kunna prestera till köparen.²¹

Stoppningsrätten kan leda till två alternativ, stoppningsrätten kan upphöra då det inte längre:

¹⁷ Benämningen "frånträdande" är enligt min mening användbar då den även täcker in säljarens förklaring att inte prestera i enlighet med avtalet.

¹⁸ Ramberg & Ramberg, Allmän avtalsrätt, sjunde upplagan, kap. 15.10.

¹⁹ Prop. 1988/89:76 s. 176.

²⁰ Prop. 1988/89:76 s. 177.

²¹ Prop. 1988/89:76 s. 178.

”finns starka skäl att anta att han inte kommer att fullgöra en väsentlig del av sina förpliktelser” - 61 § KöpL

Om köparen ställer säkerhet för sin kommande prestation upphör stoppningsrätten, 61 § 4 st. KöpL. Det andra tänkbara scenariot är att hävningsrätten i 62 § KöpL aktualiseras. Det är inte nödvändigt att stoppningsrätten först utnyttjats för att hävningsrätt skall föreligga. Således kan en part häva direkt på grund av anteciperat kontraktsbrott.

3.2 Hävning, 62 § KöpL

Bestämmelsen i 62 § KöpL om hävning på grund av anteciperat kontraktsbrott ger hävningsrätt både på grund av säljares och köparens avtalsbrott. I 62 § ställs kravet högre på den hävande parten (*står klart*), än för stoppningsrätt (*starka skäl att anta*). Det befarade avtalsbrottet måste vara av sådan karaktär att det skulle ge hävningsrätt om det rörde sig om ett fullbordat kontraktsbrott. Avtalsbrottet skall vara väsentligt²² och uppfylla de rekvisit som ställs för rätt till hävning.

Orsak

Hävningsrätten i 62 § är inte beroende av orsaken till det befarade avtalsbrottet, d v s:

”Står det klart att ett väsentligt avtalsbrott från motpartens sida kommer att inträffa, får köpet hävas oberoende av vilka omständigheter som ger anledning till farhågorna.”²³

Med andra ord är det inget krav att det befarade avtalsbrottet skall ligga inom den avtalsbrytande partens kontroll.

Säkerhet

Den avtalsbrytande parten kan antingen ställa säkerhet eller visa att han faktiskt kan prestera i enlighet med avtalet och på så sätt förhindra hävningen.²⁴ I propositionen uttrycks:

”Likaså bör det vara möjligt för en part att genast förebringa omständigheter med avseende på utsikterna för att en riktig fullgörelse som visar att det inte lägre kan anses stå klart att ett avtalsbrott kommer att inträffa”

Visar det sig senare att den part som hävt, inte haft skäl att häva p.g.a. anteciperat kontraktsbrott, riskerar denne att få ersätta motpartens skada.²⁵ Vid hävning på grund av dröjsmål med betalningen, får inte säljaren häva köpet på grund av anteciperat kontraktsbrott om varan har kommit i köparens besittning, och det inte är avtalat om en återtaganderätt vid anteciperat dröjsmål, 54 § 4st. KöpL. Det är inte aktuellt med utfästande av tilläggstid vid anteciperat kontraktsbrott, eftersom avtalsbrottet faktiskt ännu inte har inträffat.²⁶

²² Jmf. 25, 26, 39, 54, 55 §§ KöpL.

²³ Prop. 1988/89:76 s. 181.

²⁴ Ibid.

²⁵ Ibid.

²⁶ Ramberg & Herre, s 600, 1995.

3.3 Konkurs och befarat avtalsbrott, 63 § KöpL

Regleringen i 63 § KöpL ger konkursboet rätt, men inte skyldighet att inträda i konkursgäldenärens avtal. Hävningsrätten i 62 § KöpL kan aktualiseras även då en part är försatt i konkurs. I propositionen nämns att en verksamhet kan drivas vidare av konkursförvaltaren.²⁷ Om det inte finns grund att häva med anledning av anteciperat kontraktbrott, ges det ingen automatisk hävningsrätt på grund av att en part är försatt i konkurs. Det kan t.o.m. vara fördelaktigt att avtala med ett konkursbo då fordran är förhållandevis säker, en s.k. massafordran.²⁸ Även ett skadeståndskrav vid ett eventuellt avtalsbrott från konkursboets sida utgör en massafordran.

Det kan även förhålla sig så att det man avtalat med den part som är försatt i konkurs inte kan uppfyllas av konkursboet. I propositionen till KöpL nämns som exempel att en viss kompetens, eller person inte längre är kvar i konkursboet.²⁹ Regleringen av inträdesrätt styr i första hand de fall då motparten inte fullgjort sin prestation vid konkursen. Om motparten redan har presterat sin del av avtalet, men inte erhållit motprestation, får motparten bevaka sin fordran i konkursen med övriga fordringsägare.

I 63 § 2 st. regleras den situation att en part inte skall tvingas fullgöra ett avtal med en part som är försatt i konkurs, om denne inte ställer godtagbar säkerhet. Regleringen korresponderar väl med bestämmelsen om godtagbar säkerhet i 62 §. I propositionen nämns bankgaranti, pantförskrivning och borgensförbindelse som exempel på godtagbar säkerhet.³⁰

3.4 Konsumentköplagen

Det finns ingen direkt reglering av anteciperat kontraktbrott i KKöpL, dock kan KöpL bestämmelser om befarat kontraktbrott tillämpas analogt.³¹ I första hand skall dock en analogi göras till KtjL, från KKöpL eftersom dessa lagar reglerar konsumentförhållanden. Om en analogi från KtjL inte är möjlig kan KöpL tillämpas analogvis även vid konsumentförhållanden.

3.5 Konsumenttjänstlagen

I KtjL regleras anteciperat kontraktbrott på såväl konsumentens som på näringsidkarens sida. Hävningsrätt på grund av anteciperat kontraktbrott föreligger bl. a. om:

”tjänsten utförts till en del och det finns starka skäl att anta att den inte kommer att fullföljas utan fel av väsentlig betydelse för konsumenten får denne häva avtalet beträffande återstående del.”³²

²⁷ Prop. 1988/89:76 s. 182.

²⁸ En massafordran ges prioritet före andra fordringar i konkurs.

²⁹ Prop. 1988/89:76 s. 182.

³⁰ Prop. 1988/89:76 s. 184.

³¹ Lambertz, Svensk Rätt- en översikt, s. 239 samt Herre & Ramberg, Konsumentköplagen, s 481.

³² KtjL 21 § 3st.

Konsumenten får även häva avtalet om syftet med tjänsten i huvudsak är förfelat och näringsidkaren insett, eller borde insett detta, KtjL 21 § 3st. Vidare har konsumenten hävningsrätt om tjänsten redan påbörjats, och det finns starka skäl för konsumenten att anta att tjänsten inte kommer att utföras till väsentlig del. Konsumenten har även rätt att häva vid näringsidkarens anteciperade dröjsmål, under förutsättning att dröjsmålet är av väsentlig betydelse för konsumenten, KtjL 29 § 2 st.

4. Svensk praxis rörande anteciperat kontraktsbrott/stoppningsrätt

Det finns ett fåtal avgöranden från Högsta domstolen som rör stoppnings- och hävningsrätt på grund av anteciperat kontraktsbrott. Samtliga rättsfall är avgjorda enligt 1905 års KöpL.

Velocipedfallet I

Det första avgörande som HD tog ställning till var NJA 1920 s 44. Säljaren levererade inte 100 avtalade cyklar, eftersom han fått reda på att köparen befann sig på obestånd. Köparen ställdes senare ”under administration”, d v s verksamheten skulle drivas under fordringsägarnas inflytande. Köparen hävde, vilket resulterade i att säljaren stämde köparen för kontraktsbrott. Säljaren menade att leveranserna inställts på grund av att köparen ställt in sina betalningar. Högsta domstolen fann att säljaren skulle utge skadestånd till köparen då säljaren hade hävt på obefogad grund.³³

Velocipedfallet II

Utgången blev annorlunda i NJA 1922 s 104, där befann sig köpare och säljare i en situation som påminner om *velocipedfallet I*. HD frångick här sin tidigare praxis. Parterna hade kommit överrens om leverans av 100 cyklar till ett visst pris. Betalning skulle ske antingen mot växel inom tre månader, eller kontant inom 30 dagar från leverans. Vid kontantalternativet skulle köparen erhålla 2 % i rabatt. Säljaren vidtog en kreditundersökning med hjälp av firman Soliditet i Stockholm. Kreditundersökningen visade att köparen troligtvis inte kunde erbjuda ”materiella garantier” för ett så stort belopp. Säljaren erbjöd då köparen att ställa säkerhet för beställningen, alternativt kunde säljaren tänka sig att leverera hälften av de avtalade cyklarna enligt tidigare villkor. Köparen besvarade inte detta brev, istället vände han sig till en annan leverantör, vilken levererade samtliga 100 cyklar (till ett högre pris). Köparen erlade betalning till den nya leverantören i tid.

Köparen stämde säljaren på mellanskillnaden mellan det ursprungliga priset och det pris han fick betala till en annan grossist. Köparen gjorde bl.a. gällande att säljaren inte levererade de avtalade cyklarna på grund av en kraftig prisuppgång på cyklar. I HD ogillades köparens talan, då HD ansåg att: ”*det måste antagas, att köpeskillingen ej skulle bliva rätteligen erlagd*”. HD menade att även om köparen faktiskt betalt en annan leverantör så hade säljaren all anledning att befara ett kommande kontraktsbrott.

³³ Två justitieråd var av annan åsikt och menade att hävningen var berättigad och att avtalet underförstått hade upphört i och med att köparen inställt sina betalningar samt beviljats ackord av fordringsägarna.

Fallet illustrerar tydligt att en hävning på grund av anteciperat kontraktsbrott mycket väl kan vara befogad, även om det i efterhand visar sig att motparten faktiskt kunde prestera i enlighet med avtalet.

Silikatfallet

I rättsfallet NJA 1941 s 516 försattes köparen i konkurs, efter att endast betalt en del av en fordran. Varorna, metasilikat, förvarades av ett ombud för en fartygsredare i Helsingborg. Konkursboet förklarade att de inte kunde inträda som avtalspart gentemot säljaren, varvid varorna belades med kvarstad. Konkursboet och säljaren kom senare överens om att konkursboet skulle lösa kvarstaden mot att konkursboett nedsatte återstående fordran jämte ränta hos en bank. I rättsfallet behandlas huvudsakligen om metasilikatet kommit i köparens besittning, eller ej. HD gav köparen rätt, då HD ansåg att stoppnings- och hävningsrätt enligt 39 § förelåg innan konkursen.

Rembursfallet I

Ett engelskt bolag stämde en svensk köpare i rättsfallet NJA 1953 s 4. Säljaren menade att köparen befann sig i anteciperad mora.³⁴ Säljaren hävde köpet och yrkade ersättning för utebliven vinst. Köparen, ett svenskt bolag, menade att de inte var bundna av avtalet då de inte lyckats erhålla importlicens och att licensen var avgörande för om avtalet skulle vara giltigt. Köparen meddelade säljaren att de kunde tänka sig att fullgöra köpet vid erhållandet av nästa licens.³⁵ Säljaren förklarade sig villig att leverera under förutsättning att köparen ställde ut en oåterkallelig remburs till säljaren, köparen vägrade dock att utställa en sådan remburs.³⁶

HD fann att det engelska bolaget hade rätt att häva köpet, då säljaren erbjudit köparen leverans på de tidigare avtalade villkoren, under förutsättning att rembursen utfärdades. Det svenska bolaget blev således skadeståndsskyldigt gentemot det engelska bolaget.

Rembursfallet II

I NJA 1963 s 29 uppstod en situation som påminner om *rembursfallet I*. En fransk säljare önskade att en oåterkallelig remburs skulle utfärdas, eftersom den svenska köparen önskade besiktiga varan, potatis, innan betalning skulle ske. Köparen vägrade att låta utfärda en sådan remburs. Säljaren valde då att häva på grund av anteciperat dröjsmål med betalningen. HD menade att då det "*kunnat med visshet antagas att Ritax³⁷ ej komme att rättidigt erlægga köpeskillingen*", och inte heller ville utfärda en remburs som säkerhet uppstod redan då en hävningsrätt för säljaren på grund av anteciperat dröjsmål.

Ett justitieråd var dock skiljaktigt och menade, med hänvisning till Alméns kommentar till 1905 års KöpL, att anteciperad "*köparmora*" föreligger då "*köparen själv genom ord eller gärning lägger i dagen sin bestämda avsikt att icke godvilligt*

³⁴ Anteciperat dröjsmål.

³⁵ Licenserna lämnades som s.k. blocklicenser, d v s på en viss summa och som kunde gälla för flera leveranser.

³⁶ Betalningslöfte från en bank att en viss summa finns tillgänglig för en exportör vid internationell handel.

³⁷ Köparen.

fullgöra sin betalningsskyldighet".³⁸ Det skiljaktiga justitierådet menade även att ställandet av obehöriga villkor för betalningen innebär anteciperat dröjsmål.

Vidare hänvisade justitierådet till ett norskt avgörande där säljaren ansågs berättigad att häva på grund av anteciperad mora solvendi.³⁹ I det norska rättsfallet vägrade en köpare att låta väga levererad fisk ombord på ett fartyg, köparen ville prompt väga fisken på bryggan. Högsteret gjorde bedömningen att hävningen var berättigad då det rörde sig om ett anteciperat dröjsmål.

NJA 1992 s 728

I ett senare rättsfall, NJA 1992 s 728, som visserligen inte i första hand handlade om anteciperat dröjsmål (vilket dock var en av parternas andrahandsgrund) nämner HD i sina domskäl:

"En huvudregel inom kontraktsrätten är att den som vill häva ett avtal på grund av kontraktsbrott måste avge en uttrycklig förklaring om detta till motparten; hävning inbegriper då också uppsägning av ett varaktigt avtal för upphörande i förtid. Görs inte någon sådan förklaring inträder inte de rättverkningar som följer med en hävning.

I vissa fall kan det ändå stå klart att avtalet av ena eller andra orsaken inte kommer att fullgöras. En uttrycklig hävningsförklaring kan då inte anses nödvändig. Om emellertid en part i en sådan situation inte nöjer sig med att avtalet upphör att gälla utan vill begära skadestånd med anledning av att ett hävningsgrundande kontraktsbrott föreligger, får han anses skyldig att ge detta till känna för motparten."

HD konstaterar i detta fall att man kan göra avsteg från huvudregeln, som kräver att man meddelar sin motpart om man avser att häva avtalet, då det *står klart* att avtalet inte kommer att fullgöras. I det aktuella fallet hade parterna visserligen avtalat att avtalet kunde hävas *"om det enligt uthyrarens bedömning kunde antas att hyran inte skulle bli rätteligen erlagd eller om hyresmannen i övrigt åsidosatte en bestämmelse i avtalet"*. Högsta domstolens uttalande är dock av mer generell karaktär och ställer högre krav på sannolikhet: det skall *stå klart* att avtalet inte kommer att fullgöras, vilket kan jämföras med det krav för hävning som parterna avtalat: *kan antas*.

4.1 Kommentarer

Den praxis som jag behandlat är avgjord i enlighet med 1905 års KöpL. I *velocipedfallet II* hävde säljaren eftersom han bl. a. på grund av en soliditetsundersökning inte trodde att säljaren skulle kunna betala och menade att köparen var i anteciperat dröjsmål. HD ansåg att säljarens farhågor var välgrundade och dömde till dennes fördel, trots att det senare visade sig att köparen faktiskt hade kunnat prestera. Då säljaren hävde vände sig köparen till en annan säljare och betalade i tid. I samtliga av dessa äldre rättsfall är det köparens anteciperade dröjsmål som behandlas.

I NJA 1992 s 728 konstaterar HD att det i vissa fall kan stå klart att avtalet av ena eller andra orsaken inte kommer att fullgöras, och att en uttrycklig hävningsförklaring

³⁸ Almén, § 28 not 25-27, s 389.

³⁹ Betalnings dröjsmål, köparens dröjsmål.

då inte är nödvändig. Det senare tolkar jag som att HD öppnar för en mer vittgående möjlighet till hävning enligt svensk rätt, jämfört med vad som stadgas i CISG, se 9.3

5. Reglering av anteciperat kontraktsbrott i svenska standardavtal

Jag behandlar här ett flertal viktiga standardavtal, från olika näringsgrenar för att försöka ge en så rättvisande bild som möjligt av hur hävningsrätt på grund av anteciperat kontraktsbrott behandlas utanför lagreglerat område.

5.1 AB-04

I AB-04 behandlas beställarens rätt att häva entreprenaden mer utförligt än entreprenörens möjlighet att häva på grund av anteciperat kontraktsbrott. Beställaren har rätt att häva entreprenaden om den försenats:

”så att den uppenbarligen inte kan färdigställas under kontraktstiden under förutsättning dels att förseningen inte beror på omständigheter som berättigar till tidsförlängning dels att en försening skulle medföra väsentlig olägenhet hos beställaren” -AB -04 8 kap. 1 § 1 p.

Hävningsrätten vid anteciperat kontraktsbrott liknar den i KöpL rekvisitet i AB-04 *”uppenbarligen”* ligger nära KöpL, det skall *”stå klart”*. I AB-04 ställs även motsvarande *”väsentlighetskrav”*⁴⁰ som i KöpL. Beställaren har även rätt att häva om entreprenören inte utfört entreprenaden kontraktsevenligt och inte heller åtgärdat felen:

”utan dröjsmål efter erinran, eller om entreprenören på annat sätt brister i fullgörandet av sina åligganden så att entreprenadens kontraktsevenliga färdigställande därigenom äventyras” - AB-04, 8 kap 1 § 3p.

Entreprenören har endast rätt att häva på grund av anteciperat kontraktsbrott om beställaren försätts i konkurs, eller *”i annat fall är på sådant obestånd att han inte kan förväntas fullgöra sina åligganden”*, 8 kap 2 § 2p. Beställaren har dock möjlighet att *”ofördröjligen”* ställa säkerhet för sina förpliktelser och på så sätt förhindra hävningen, 8 kap 2 § 2p. Prognoskravet som ställs för entreprenörens rätt att häva (*inte kan förväntas*) är lägre ställt än för beställarens hävningsrätt, men entreprenören har ingen motsvarande möjlighet att ställa säkerhet.

Underentreprenader behandlas i AB-U 04. En beställare har även rätt att häva avtalet med underleverantören under förutsättning att beställaren hävt kontraktet med sin uppdragsgivare (beställaren i huvudentreprenaden).⁴¹ Underleverantören har då rätt till ersättning, AB-U 24 § 2 st.

I entreprenadförhållanden för konsumenter, används standardavtalet ABS 05 som hänvisar till KTjL, se 6.5.

⁴⁰ AB-04, kap 8 1 § 1p, KöpL 54, 55 §§.

⁴¹ AB-U 04, 25 §.

5.2 NL-01

I NL-01 som avser villkor för leverans av maskiner, elektrisk och elektronisk utrustning inom Norden behandlas endast köparens rätt att häva på grund av anteciperat dröjsmål med leverans. Det krav som ställs för att köparen skall få häva med anledning av säljarens anteciperade kontraktsbrott är att det skall ”*stå klart*”⁴² att en försening kommer att inträffa som ger köparen rätt till maximalt vite samt att köparen skriftligen meddelar säljaren hävningen. I NL-01 nämns inte termen anteciperat/befarat kontraktsbrott, istället lyder formuleringen:

”Köparen får dessutom häva avtalet genom skriftligt meddelande till säljaren om det står klart att det kommer att inträffa en försening som leder till maximalt vite.”

I den europeiska, internationella, motsvarigheten till NL-01, ORGALIME S 2000, regleras anteciperat kontraktsbrott på ett liknande sätt. Prognoskravet i ORGALIME för hävningsrätt är ställt till att det skall stå klart, ”*it is clear from the circumstances that the other party will not perform his obligations*” att motparten inte kommer att kunna fullfölja avtalet. Skillnaden mellan de båda standardavtalen är att endast köparen har rätt att häva vid anteciperat kontraktsbrott enligt NL-01, i ORGALIMES avtal har båda parter hävningsrätt vid anteciperat kontraktsbrott (”*anticipatory non-performance*”). I båda avtalen uppställs krav på en skriftlig hävningsförklaring från den hävande parten.

5.3 AA VVS 96

En mer omfattande reglering än i NL-01 av anteciperat kontraktsbrott återfinns i AA VVS 96, som är ett standardavtal som reglerar leveransbestämmelser för VVS- och VA-material. Köpare och säljare har enligt avtalet rätt att hålla inne sin prestation om det efter köpet uppkommer ”*skälig anledning att anta*”⁴³ att motparten inte kommer att fullgöra en väsentlig del av avtalet, samt därefter häva om inte motparten ställer säkerhet för sin prestation. Kravet för att få häva på grund av anteciperat kontraktsbrott i AA VVS 96 är alltså lägre ställt än motsvarande prognoskrav i KöpL (*stå klart*).⁴⁴ Även prognoskravet för stoppningsrätt, är lägre ställt i standardavtalet (*skälig anledning att anta*), jämfört med KöpL (*starka skäl att anta*).⁴⁵

Den part som håller inne sin prestation har rätt att kräva godtagbar säkerhet av motparten. Om den part som föranlett det anteciperade kontraktsbrottet inte, utan dröjsmål, ställer säkerhet, har motparten rätt att häva köpet till den del som inte fullgjorts. Om en part inte kan förväntas fullgöra sin prestation enligt avtalet på grund av att denne befinner sig på obestånd, eller har gått i konkurs har motparten rätt att häva omedelbart, utan att efterfråga någon säkerhet.⁴⁶ Om köparen hävt en leverans vid successiva leveranser, får han häva även kommande leveranser, under

⁴² NL-01 14 § 4 st.

⁴³ AA VVS 96, 54 §.

⁴⁴ KöpL 62 §.

⁴⁵ KöpL 61 §.

⁴⁶ AA VVS, 55 §.

förutsättning att det skulle innebära betydande olägenhet för honom att stå fast vid köpet.

5.4 ALOS 81

ALOS 81 används vid leverans av gods till den offentliga sektorn. Standardavtalet medger endast hävning på grund av anteciperat kontraktsbrott för köparen vid successiva leveranser, om det

”skulle innebära väsentlig olägenhet för köparen att delvis stå fast vid vad som överenskommits” - ALOS 81 18 § 2 st.

Dock hänvisar 31 § i ALOS 81 till att svensk rätt skall tillämpas vid en eventuell tvist, detta medför att KöpL regler om anteciperat kontraktsbrott kan komma att aktualiseras när KöpL är tillämplig.

5.5 NSAB 2000

Standardavtalet NSAB 2000 behandlar speditörer respektive uppdragsgivares rättigheter och skyldigheter i enlighet med ett antal olika transporträttsliga konventioner, såsom CIM, CMR, Haag-Visby reglerna och Warzawakonventionen. I NSAB regleras inte anteciperat kontraktsbrott.

5.6 Kommentar

Av de standardavtal som jag valt att undersöka är det endast ett, NSAB 2000, som inte behandlar eller hänvisar till lagstiftning som behandlar anteciperat kontraktsbrott som hävningsgrund. I AB-04 behandlas beställarens rätt att häva mer utförligt än entreprenörens, detta faller sig dock naturligt eftersom beställarens primära förpliktelse är att erlagga betalning.

I de fall standardavtalen inte reglerar anteciperat kontraktsbrott, kan avtalen fyllas ut med dispositiv lag. I ABS-05 hänvisas till KtjL som behandlar anteciperat kontraktsbrott. I ALOS 81 hänvisas allmänt till att svensk lag skall tillämpas vid en eventuell tvist. I NL-01 och dess internationella motsvarighet regleras anteciperat kontraktsbrott uttryckligen, prognoskravet för hävningsrätt i de båda standardavtalen är att det skall ”stå klart” att en part inte kommer att fullgöra sina förpliktelser i enlighet med avtalet. I AA VV 96 ställs ett lägre prognoskrav, *”skälig anledning att anta”*, vilket är det lägsta prognoskrav som jag funnit i lagstiftning och standardavtal.

6. Internationell reglering av anteciperat kontraktsbrott

6.1 PECL

I Principles of European Contract Law, PECL, som ger uttryck för allmänna europeiska avtalsrättsliga principer, behandlas anteciperat avtalsbrott med termen ”*anticipatory non-performance*”, PECL 9:304.

Bestämmelserna om *non-performance* gäller såväl säljarens som köparens anteciperade avtalsbrott. Det prognoskrav som ställs är ”*it is clear*”, vilket kan likställas med KöpL ”*stå klart*”. I PECL återfinns ett väsentlighetskrav, det skall röra sig om ett ”*fundamental non-performance*” för att det anteciperade kontraktsbrottet skall medföra hävningsrätt. Den hävande parten måste dessutom ge sin motpart en hävningsförklaring, PECL 9:303, och kan därefter kräva skadestånd, PECL 9:501.

I PECL ges en möjlighet, för den part som mottagit en hävningsförklaring att göra hävningen ogiltig. Det krav som då ställs är att parten skall visa att den situation som uppkommit, d v s det anteciperade kontraktsbrottet, ligger utanför partens kontroll samt att han inte haft någon möjlighet att förutse situationen, PECL art 8:108.

6.2 UPICC

UPICC, UNIDROIT Principles of international Commercial Contracts, gäller inte vid konsumentavtal och skiljer sig från PECL genom att UPICC inte är begränsat till europeiska kontraktsförhållanden. UPICC ger uttryck för allmänna avtalsrättsliga principer och kan bl.a. användas vid en tvist då en relevant regel inte kan identifieras, UPICC, preamble. Regleringen av anteciperat kontraktsbrott i UPICC är dock i princip identisk med den i PECL:

”*Where prior to the date of performance by one of the parties it is clear that there will be a fundamental non-performance by that party, the other party may terminate the contract*”. - UPICC art. 7.3.3

Båda parter kan häva på grund av anteciperat kontraktsbrott, under förutsättning att ”*it is clear*” att ett avtalsbrott kommer att inträffa. Vidare ger regeln hävningsrätt när en part förklarat att han inte kommer att fullgöra sina förpliktelser enligt avtalet. I art 7.1.4 regleras ”*cure by non-performing party*”, den part som råkat ut för en hävningsförklaring har möjlighet enligt nämnd artikel att ställa säkerhet för fullgörandet av sin prestation.

6.3 CISG

United Nations Convention on Contracts for the International sale of goods, CISG, är en internationell KöpL och är implementerad i svensk rätt med undantag av CISG del II.⁴⁷ Lagen är tillämplig på köp av lösa saker. I CISG art. 72 1p. förklaras att hävningsrätt föreligger om det står klart (*"it is clear"*) att ett väsentligt (*"fundamental"*) kontraktsbrott kommer att inträffa.

Den hävande parten skall ge motparten möjlighet att ställa säkerhet för att han kommer att fullgöra sina förpliktelser, CISG art. 72 2p. Om det anteciperade kontraktsbrottet är av sådan art att det inte finns tidsmässigt utrymme för att vänta på att motparten skall ställa säkerhet, får den hävande parten häva direkt. I art 72, 3p stadgas dock att den hävande parten inte behöver meddela samt ge sin motpart möjlighet att ställa säkerhet om motparten har uttryckt att han inte kommer att fullgöra sina förpliktelser i enlighet med avtalet.

I CISG tydliggörs de två skilda varianterna av anteciperat kontraktsbrott, det fall när man misstänker att motparten inte kommer att fullgöra sina prestationer, och det fall där motparten förklarar att han inte kommer att fullgöra avtalet. I båda situationer föreligger dock en rätt till hävning vid ett anteciperat kontraktsbrott. Anteciperat frånträdande, efter den engelska termen *"anticipatory repudiation"* har sin grund i Common Law, och då närmare bestämt i rättsfallet *Hochster v. De la Tour*,⁴⁸ och är fullt ut accepterat i svensk köprätt.⁴⁹

7. Kort om anteciperat kontraktsbrott i andra europeiska rättsordningar

I England och Skottland är hävningsrätt som baseras på anteciperat kontraktsbrott fullt erkänd som en allmän avtalsrättslig princip.⁵⁰ I Norge, Finland och Sverige är hävningsrätten reglerad i respektive köplag, men saknar reglering i lag utanför köprätten. I dansk köprätt ges en allmän hävningsrätt på grund av anteciperat kontraktsbrott, men hävningsrätten är begränsad till att gälla endast då den ena parten är försatt i konkurs, är insolvent, eller vid successiva leveranser.

I Tysk rätt ges en allmän hävningsrätt då en part definitivt vägrar att prestera enligt avtalet, rätten att häva föreligger innan den avtalade tiden för prestationernas utväxlande. Regleringen är inte klart uttryckt i tysk lag men kan ändå aktualiseras genom en analog tolkning.⁵¹ Österrike har en reglering som liknar den tyska.

⁴⁷ Del II av CISG behandlar *"formation of the contract"* och är inte relevant för bestämmelserna kring hävningsrätt på grund av anteciperat kontraktsbrott.

⁴⁸ Se kap 4.2 Historisk bakgrund.

⁴⁹ Ramberg & Herre, Köplagen, s 601.

⁵⁰ Se 4.2. samt Kommentar till PECL, Kluwer, s 418.

⁵¹ BGB 280, 286, 323, 325, 326 §§.

I italiensk lagstiftning föreligger en allmän hävningsrätt om köparen skriftligen uttryckt sin intention eller oförmåga att inte prestera i enlighet med avtalet. Enligt italiensk lag är då säljaren automatiskt i dröjsmål med betalningen och säljaren ges då hävningsrätt innan den avtalade tiden för prestation.⁵²

I Spanien, Portugal, Belgien och Frankrike finns ingen allmän nationell reglering för hävningsrätt på grund av anteciperat kontraktsbrott.

8. Kan hävningsrätt på grund av anteciperat kontraktsbrott anses utgöra allmän avtalsrättslig princip i Sverige?

8.1 De lege lata

När det gäller avtal som rör köp är rättsläget klart. Hävningsrätt på grund av anteciperat kontraktsbrott föreligger då som huvudregel under förutsättning att det anteciperade kontraktsbrottet ger hävningsrätt i sin ursprungliga form. Även vid köp av tjänst i konsumentförhållanden finns en hävningsrätt på grund av anteciperat kontraktsbrott.⁵³ Vid köp av fast egendom regleras endast den situation att köparen är på obestånd och rätt till hävning på grund av anteciperat dröjsmål med betalning kan då ges, JB 4 kap. 26 §.⁵⁴

Regleringen i KöpL om hävningsrätt vid anteciperat kontraktsbrott kan utgöra en källa för analogier även vid avtalssituationer som inte är reglerade i lag.⁵⁵ Det finns ytterst få rättsfall som berör problematiken kring anteciperat kontraktsbrott. En tänkbar anledning till detta är att många tvister som uppkommer på grund av kommersiella avtal avgörs genom skiljedom. Det kan därför finnas anledning till att snegla på hur situationen lösts internationellt.

Inom köprätten måste kontraktsbrottet i sitt fullbordade stadium ge hävningsrätt för att hävning på grund av anteciperat kontraktsbrott skall vara berättigat. Om man skall göra en analog tolkning utifrån KöpL, måste en hävningsrätt föreligga för respektive kontraktsbrott även om kontraktsbrottet ännu inte fullbordats, d v s det anteciperade kontraktsbrottet måste korrespondera mot de rekvisit som skall uppfyllas för att hävningsrätt skall föreligga vid fullgånget kontraktsbrott. Om det t. ex. finns väsentlighetskrav, som ofta är fallet, kopplat till ett kontraktsbrott för att hävningsrätt skall föreligga, krävs att det anteciperade kontraktsbrottet är väsentligt.

Doktrin

I doktrin har hävningsrätt på grund av anteciperat kontraktsbrott inte behandlats särskilt ingående. I den doktrin som berör ämnet förfaller de flesta vara eniga om att det troligtvis finns en hävningsrätt utanför lagreglerat område.

⁵² CC art. 1461.

⁵³ KtjL 21 § 3 st, se 3.5.

⁵⁴ Hellner, s. 104, Grauers s 123.

⁵⁵ Hellner, s 102.

Ramberg & Herre menar att hävningsrätt på grund av anteciperat kontraktsbrott har funnits som allmän rättsgrundsats parallellt med 1905 års KöpL.⁵⁶ Almén menar att köparens insolvens utgör ett typiskt exempel på anteciperad mora samt att de olika befogenheter

*”som på grund av köparens obestånd tillerkänns säljaren är ingalunda några billighetens nådegåvor utan fastmera uttryck för allmänna rättsgrundsatser rörande köparens mora solvendi”*⁵⁷

De befogenheter Almén nämner är bl. a. rätten att häva vid anteciperat dröjsmål med betalningen, Befogenheterna gäller endast för säljaren. Det var endast säljaren som hade hävningsrätt på grund av anteciperat kontraktsbrott enligt 1905 års KöpL.

Hellner anser att det är oklart om hävningsrätt på grund av anteciperat kontraktsbrott föreligger utanför lagreglerade områden.⁵⁸ Men att en analogi till KöpL kan göras vid avtal som inte rör köp.⁵⁹ När det gäller varaktiga avtal, om t ex kommission, menar Hellner att principen om *”viktig grund”*⁶⁰ för uppsägning i förtid kan tillämpas.⁶¹ Ramberg & Ramberg menar att det troligtvis finns en rätt till hävning på grund av anteciperat kontraktsbrott även utan uttryckligt stöd i lag.⁶² Johansson anser att stoppningsinstitutet kan anses som en allmän förmögenhetsrättslig princip om åtgärder vid anteciperat dröjsmål.⁶³

PECL och UPICC

I såväl PECL som UPICC behandlas hävningsrätt på grund av anteciperat kontraktsbrott som en allmän avtalsrättslig princip. Även om PECL och UPICC reglering är en generell karaktär kan de ge vägledning för att fastslå om hävningsrätt på grund av anteciperat kontraktsbrott föreligger utanför lagreglerat område. PECL och UPICC ger uttryck för grundläggande internationella handelsregler. Avtalsrätten har sitt ursprung i handelsbruk, *lex mercatoria*, som delvis utvecklats i internationell handel och därför kan lagstadgad reglering till och med vara underordnad handelsbruket som rättskälla.⁶⁴ PECL och UPICC är ett försök till att kodifiera allmänna internationella regler, d v s definiera handelsbruk, och kan användas som rättskälla.

Svensk praxis

De svenska HD avgöranden som jag behandlat rör uteslutande köp och är avgjorda i enlighet med 1905 års köplag. Som rättskälla är det därför oklart vilken betydelse denna äldre praxis skulle ha om HD skulle avgöra om det föreligger hävningsrätt utanför lagreglerat område på grund av anteciperat kontraktsbrott. Dock framgår det av denna äldre praxis att en hävning på grund av anteciperat kontraktsbrott kan vara berättigad även om det senare visar sig att motparten faktiskt kunde presteras i

⁵⁶ Ramberg & Herre, Köplagen s 599.

⁵⁷ Almén, Kommentar till Köplagen, s 510. Begreppet mora solvendi betyder dröjsmål med betalning.

⁵⁸ Hellner, s 101.

⁵⁹ Hellner, s 104.

⁶⁰ Se t ex KommL 51 § 3 st. vissa extraordinära omständigheter som medför att den som avslutar ett varaktigt kontraktsförhållande inte blir skadeståndsskyldig.

⁶¹ Hellner, s 104.

⁶² Ramberg & Ramberg, Allmän avtalsrätt, sjunde upplagan, kap. 15.8.

⁶³ Johansson, s. 85.

⁶⁴ Ramberg & Ramberg, Allmän avtalsrätt, sjätte upplagan, s 22, 1 § AvtL, 3 § KöpL, 1 § KommL.

enlighet med avtalet.⁶⁵ Denna äldre praxis skulle därför kunna tjäna som rättskälla vid en bedömning huruvida en hävning varit berättigad, under förutsättning att man med hjälp av andra rättskällor fastslagit att en hävningsrätt på grund av anteciperat kontraktsbrott föreligger.

Standardavtal

Även standardavtal kan användas för att definiera vad som är handelsbruk, eftersom handelsbruket ”vanligtvis fixeras just i standardavtalen”.⁶⁶ Standardavtalen kan utgöra en rättskälla för att fastslå om hävningsrätt vid anteciperat kontraktsbrott föreligger utanför lagreglerat område. Av de fem standardavtal jag behandlat⁶⁷ är det endast ett (NSAB 2000) som inte reglerar anteciperat kontraktsbrott som hävningsgrund. Detta tolkar jag som att hävningsrätt på grund av anteciperat kontraktsbrott kan anses utgöra handelsbruk, åtminstone inom de näringsgrenar som använder sig av de standardavtal jag analyserat.

Slutsats

Mot bakgrund av de anförda rättskällorna tror jag att HD skulle anse att det finns en allmän hävningsrätt på grund av anteciperat kontraktsbrott. I doktrin påpekas det att det troligtvis finns en hävningsrätt utanför lagreglerat område, om än att rättsläget är oklart. Vidare menas det i doktrin att en analogi kan göras från regleringen i KöpL för att avgöra om en hävningsrätt föreligger utanför lagreglerat område.

De internationella regleringar (PECL och UPICC) som jag behandlat talar för att hävningsrätt vid anteciperat kontraktsbrott är att anse som en allmän avtalsrättslig princip. Den äldre svenska praxis som presenterats fastslår inte att hävningsrätten vid anteciperat kontraktsbrott kan anses som en allmän avtalsrättslig princip, men det finns inget i avgörandena som talar mot att en sådan allmän avtalsrättslig princip skulle vara tänkbar. I de standardavtal jag behandlat regleras hävningsrätt på grund av anteciperat kontraktsbrott i fyra av de fem avtalen. Enligt min bedömning är det mycket som talar för att det finns en allmän avtalsrättslig princip som medger hävningsrätt på grund av anteciperat kontraktsbrott.

8.2 De lege ferenda

Även om mycket talar för att det finns en hävningsrätt på grund av anteciperat kontraktsbrott även utanför lagreglerat område i Sverige så råder det en viss osäkerhet angående hur HD skulle bedöma vid ett eventuellt avgörande. Det finns enligt min mening ingen anledning att inte reglera en allmän hävningsrätt på grund av anteciperat kontraktsbrott i svensk lag. En möjlig väg att gå för att uppnå en mer allmän reglering skulle kunna vara att införa bestämmelser om påföljder vid anteciperat kontraktsbrott direkt i AvtL. En reglering i AvtL skulle innebära att bestämmelserna blir dispositiva, d.v.s. parterna har möjlighet att avtala bort hävningsrätt vid anteciperat kontraktsbrott.

⁶⁵ Velocipedfallet II, NJA 1922 s 104.

⁶⁶ Ramberg & Ramberg, Allmän avtalsrätt, sjätte upplagan, s 23.

⁶⁷ Se kap. 5.

Mot bakgrund av behandlad doktrin, standardavtal, PECL och UPICC skulle en sådan allmän reglering svara väl mot såväl nationell som internationell rätt. En mer allmän reglering skulle även korrespondera väl med *lex mercatoria* som behandlar hävningsrätt vid anteciperat kontraktsbrott.⁶⁸ Vidare skulle en allmän reglering klargöra rättsläget angående hävningsrätt på grund av anteciperat kontraktsbrott.

I fyra av de fem standardavtal som jag behandlat regleras hävningsrätt på grund av anteciperat kontraktsbrott. Att hävningsrätten regleras i standardavtalen tolkar jag som att det finns ett behov av en allmän lagstadgad reglering.

Enligt min mening medför hävningsrätt på grund av anteciperat kontraktsbrott en möjlighet att begränsa ekonomisk skada, vilket är till fördel för båda parter. Det kan t ex vara bättre att häva direkt för att kunna vända sig till en annan leverantör än att invänta den avtalade tiden för leverans om en part vet att den andra parten inte kommer att kunna leverera avtalsenligt. Dock får inte hävning bli en åtgärd för att komma ur ett oförmånligt avtal. Såväl bra som dåliga affärer måste kunna göras.

9. Prognoskrav

För att kunna avgöra om det föreligger en hävningsrätt på grund av anteciperat kontraktsbrott ställs en prognos om hur troligt det är att ett visst händelseförlopp (kontraktsbrottet) kommer att utspela sig. Denna prognos kan villkoras med olika krav, prognoskrav.⁶⁹ Prognosbedömningen görs, åtminstone initialt, av den part som häver, eller utövar stoppningsrätt, på grund av anteciperat kontraktsbrott. Det är även den hävande parten som står risken för hävandet, om det visar sig att motparten kan prestera i enlighet med avtalet, kan denne mothäva och på så sätt få ersättning för det positiva kontraktsintresset. Den hävande parten behöver dock inte bli skadeståndsskyldig under förutsättning att prognosen var välgrundad.⁷⁰

I ett senare skede kan en domstol komma att avgöra genom att göra en prognosbedömning, genom en efterrekonstruktion för att bedöma om hävningen varit berättigad eller ej. Domstolen får då väga in vilka fakta som funnits tillgängliga vid tiden för hävandet. Även om det visat sig att motparten faktiskt kunde prestera i enlighet med avtalet, innebär det inte per automatik att den hävande parten inte varit berättigad att häva på grund av anteciperat kontraktsbrott.⁷¹ Den information som fanns tillgänglig vid hävningen kan mycket väl ha visat sig tillräcklig för att ge hävningsrätt.

⁶⁸ Se resonemang under 8.1 PECL och UPICC.

⁶⁹ Benämningen används av Svante O. Johansson i Stoppningsrätt under godstransport, kap. 8.

⁷⁰ Se kap. 4 velocipedfallet II.

⁷¹ Ibid.

9.1 De prognoskrav som ställs i KöpL

De prognoskrav som ställs i KöpL för stoppnings och hävningsrätt beskrivs nedan eftersom KöpL kan utgöra en källa för analogier vid bedömningar om hävningsrätt på grund av anteciperat kontraktsbrott föreligger utanför lagreglerat område.⁷²

9.1.1 Stoppningsrätt

Prognoskravet för stoppningsrätt enligt KöpL är att det skall finnas ”*starka skäl att anta*” att part inte kan fullgöra sina förpliktelser på grund av dennes handlande, eller ekonomiska situation, KöpL 61 § 1 st. Motsvarande krav i CISG ställs kravet ”*it becomes apparent*”. Även i CISG återfinns kravet på att en part inte kan förväntas prestera enligt avtalet på grund av partens handlande eller ekonomiska situation. Prognoskravet för stoppningsrätt är av naturliga skäl lägre ställda än för hävningsrätt, då hävningsrätten är en allvarigare åtgärd/påföljd.

9.1.2 Hävningsrätt

Till skillnad mot stoppningsrätten är inte rätten till hävning vid anteciperat kontraktsbrott beroende av några särskilda omständigheter, regleringen är liknande i KöpL och i CISG. Beviskravet för hävningsrätt enligt KöpL är att det ”*skall stå klart*” att ett avtalsbrott som normalt är hävningsgrundande kommer att inträffa, KöpL 62 §. Motsvarande prognoskrav i CISG är att

”*it is clear that one of the parties will commit a fundamental breach of contract, the other party may declare the contract avoided*” - CISG art. 72.

Eftersom hävning är en mer ingripande åtgärd än stoppning, ställs kravet högre än vid stoppningsrätt (jmf. *starka skäl att anta*). Hävning är en definitiv disposition, stoppningsrätten en tillfällig sådan.⁷³ Definitionen av ”*fundamental*”, eller den svenska motsvarigheten ”*väsentligt*”, blir här avgörande.

I en skiljedom, där CISG var tillämplig, bedömdes en hävningsförklaring på grund av anteciperat kontraktsbrott som berättigad, trots att hävningsgrunden endast var en dags försening av leverans. Parterna hade själva stipulerat i kontraktet att varje dröjsmål skulle betraktas som ett ”*fundamental breach*”.⁷⁴ För hävning vid successiv leverans är kravet ställt lägre i CISG, prognoskravet är då ”*good grounds to conclude*”, CISG art. 73. Det är inte helt enkelt att utröna vilka krav som ställs på prognosen och vid fastställandet om något *står klart* vilket gör det svårare att tillämpa reglerna i praktiken.⁷⁵

⁷² Se 8.1.

⁷³ Ramberg & Herre, Internationella köplagen, s 483.

⁷⁴ 00-01-97 ICC Court of Arbitration, min benämning: Provkollektionen, s. 26.

⁷⁵ Johansson, Stoppningsrätt under godstransport s 169.

9.2. Internationella avgöranden

De avgöranden som finns tillgängliga består till merparten av bedömningar angående tillämpligheten av art. 72, CISG. Även om dessa fall rör köprättsliga problem kan de ge en vägledning för hur anteciperade kontraktsbrott kan komma att bedömas utanför lagreglerat område.

*Skofallet I*⁷⁶

I *Skofallet I* fann Landsgericht⁷⁷ Berlin att säljaren hade rätt att häva ett avtal på grund av anteciperat kontraktsbrott. En italiensk säljare hade tillverkat 212 par skor som var beställda av en tysk köpare. Parterna hade tidigare handlat med varandra, och säljaren hade fordringar på köparen för vilka han ännu inte fått betalt. Två av tre checkar som erlagts som betalning hade stoppats av köparen, säljaren hade slutligen fått betalning för dessa tidigare leveranser, men först efter det att han stämt köparen i allmän domstol. När säljaren uppmärksammat att det rörde sig om samma köpare, som tidigare slarvat med betalningarna, krävde säljaren säkerhet för leveransen, vilket köparen vägrade. Den italienske säljaren hävde då på grund av anteciperat kontraktsbrott och krävde skadestånd. Domstolen fann att det anteciperade avtalsbrottet var väsentligt (*fundamental breach*).

I domskälen anges att prognoskravet ”*it is clear*” i CISG art. 72 uppnåtts eftersom ”*clear*” menas att det skall röra sig om omständigheter som framstår som tydliga för var och en och att sannolikhet nära visshet inte är nödvändigt⁷⁸. Detta fall illustrerar problematiken kring ett prognoskrav som anger att en omständighet skall ”*stå klart*” (*it is clear*). I den tyska översättningen av CISG anges prognoskravet till ”*offensichtlich*” vilket översatt till svenska betyder ungefär *uppenbart* (eng. *obvious*). Domstolen menade även att kravet på prognosen är att den skall gränsa till visshet för att hävningsrätt skall föreligga. Köparens tidigare ovilja, eller oförmåga, att betala gjorde att domstolen ansåg att man med nära visshet kunde konstatera att köparen inte skulle betala.

*Skofallet II*⁷⁹

I ett liknande fall hade en tysk köpare beställt 140 par skor av en italiensk tillverkare, eftersom köparen inte hade erlagt full betalning för tidigare leveranser, begärde säljaren säkerhet, vilket köparen vägrade att ställa. Köparen hävde då på grund av anteciperat kontraktsbrott enligt CISG art.72. Frågan behandlades i första instans, Landsgericht Krefeldt, där säljaren ansågs vara berättigad att häva på grund av köparens tidigare beteende. Domen överklagades, men säljarens hävningsrätt fastslogs i Oberlandesgericht Düsseldorf. Däremot ändrades skadeståndet till att inte omfatta värdeminskning på grund av valutaförändring.

⁷⁶ Landsgericht Berlin 920930, 99 O 123/92.

⁷⁷ Landsgericht motsvarar ungefär District court eller Tingsrätt och är första instans.

⁷⁸ Domstolen hänvisar angående denna kommentar till: Koch, Pace Review of the Conventions on Contracts for the International sales of Goods, 1998 s 252-253, denna skrift har jag inte lyckats finna.

⁷⁹ CLOUT no. 130, Oberlandesgericht, 940114, 17 U 146/93.

*Provkollektionen*⁸⁰

En köpare hävde då en säljare inte kunde leverera en provkollektion inom avtalad tid, vilket i sin tur troligtvis omöjliggjorde slutgiltig leverans. ICC Court of Arbitration konstaterade att prognoskravet var uppnått, parterna var överrens om att den första leveransen var försenad. I avtalet stipulerades att dröjsmål, oavsett hur långt eller kort, skulle vara att anse som ett väsentligt avtalsbrott, ”*fundamental breach of contract*”, varför köparens hävning på grund av anteciperat kontraktsbrott varit berättigad.

*Stålfallet I*⁸¹

En australiensisk säljare hävde på grund av anteciperat kontraktsbrott då köparen i Malaysia inte utfärdade ett oåterkalleligt letter of credit (l/c) i enlighet med avtalet. Bolaget i Malaysia hade bytt ledning och i samband med det ändrat sina rutiner angående utfärdandet av l/c, som enligt de nya rutinerna skulle beslutas av en ”*executive committee*”. Säljaren förklarade sig redo att leverera i enlighet med avtalet och efterfrågade det avtalade l/c, samt meddelade köparen att om de inte utfärdade ett l/c, dagen innan stålet skulle skeppas från Australien, skulle säljare tolka det som att köparen avbeställde (*repudiated*) varorna.

På den i avtalet angivna dagen för utskeppning menade det malaysiska bolaget att deras nya ledning fortfarande begrundade utfärdandet av ett l/c, varpå säljaren utfäste en tilläggstid för att få ett besked inom två dagar. Då det malaysiska bolaget fortfarande inte kunde lämna något meddelande angående utfärdandet av l/c hävde säljaren.⁸² Domstolen fann att inte utfärda l/c var att anse som ett väsentligt kontraktsbrott, och därför hade säljaren rätt att häva i förtid på grund av anteciperat kontraktsbrott. Det australiensiska bolaget utsatte en tilläggstid vilket medför att dröjsmålet blir väsentligt, även i sin anteciperade form.

*Stålfallet II*⁸³

En tysk säljare, som i sin tur införskaffade stål från Ukraina, avtalade med en amerikansk köpare om leverans av stål. Innan leveransdatumet ville säljaren ändra förutsättningarna för utfärdandet av ett l/c och menade att han skulle häva köpet, och leverera till en annan intressent om inte köparen utfärdade ett l/c (som inte överrenstämde med det ursprungliga avtalet). Köparen stämde då säljaren.

Domstolen konstaterade att säljaren tydligt uttryckt sin intention att sälja stålet till en annan intressent före tiden för leverans enligt det ursprungliga avtalet och att det därför rörde sig om ett anteciperat kontraktsbrott. Domstolen menade vidare att det rörde sig om ett väsentligt avtalsbrott då ändringen i det tänkta l/c var omfattande och att köparens skadeståndsanspråk gillades. Köparen krävde dessutom fullgörelse (*specific performance*) av det ursprungliga avtalet då det skulle vara svårt att få tag på erättningsstål på den inhemska marknaden. Det sistnämnda yrkandet gillades med stöd i amerikansk lagstiftning och CISG art. 28. Köparen utnyttjade här inte sin hävningsrätt utan en rätt till fullgörelse av kontraktet.

⁸⁰ ICC Arbitration case 8786 of January 1997.

⁸¹ Supreme Court of Queensland Court of Appeal, Appeal No 11036 of 2000, SC 106 of 1996.

⁸² Ett liknande fall där hävningsrätt på grund av uteblivet l/c funnits tillämpligt: CIETAC CISG/1996/07.

⁸³ CLOUT no. 417, U.S District Court, Northern District of Illinois, Eastern Division, 99 C 5153.

*Indiska livsmedel*⁸⁴

Ytterligare ett fall där säljaren i efterhand inte visade sig villig att uppfylla sina förpliktelser i sin helhet prövades i en rysk skiljedom. Säljaren hade förbundit sig att skicka matvaror på ett särskilt chartrat fartyg till en rysk köpare. Köparen hade tydliggjort för säljaren att varorna absolut skulle hållas åtskiljda från andra varor och det var därför nödvändigt med ett fartyg som inte lastade andra varor. Säljaren vägrade att chartra ett fartyg exklusivt för den ryske köparens livsmedel. Skiljenämnden ansåg att det rörde sig om ett väsentligt avtalsbrott, då säljaren måste ha insett vikten av att livsmedlen skulle skeppas separat dels eftersom köparen hade påtalat detta vid ett flertal tillfällen samt att det stipulerades i det ursprungliga avtalet. Köparen erhöll skadestånd av säljaren och hävningen bedömdes som berättigad.

I ett liknande fall blev utgången den motsatta, då köparen inte kunde visa att parterna avtalat om ett visst transportsätt, ansågs det vara upp till säljaren välja det transportsätt han fann lämpligast.⁸⁵

*Datortillbehören*⁸⁶

En rysk köpare bedömdes ha gjort en befogad hävning på grund av anteciperat kontraktsbrott då en portugisisk säljares ritningar visat stora tekniska brister. Säljaren var visserligen villig att göra om de tekniska ritningarna, men bedömdes inte ha någon möjlighet att hinna inom den ursprungligt avtalade tiden. Skiljenämnden delade köparens syn på att ritningarna och de tekniska beskrivningarna var så undermåliga att säljaren omöjligtvis skulle kunna leverera inom kontraktstiden. Det anteciperade kontraktsbrottet bedömdes, på grund av den anteciperade förseningen, som väsentligt.

*Verktygsstålet*⁸⁷

I en skiljedom som avgjordes i Kina ålades köpare och säljare att dela på säljarens förlust på grund av att han var tvungen att sälja varorna till en annan köpare, samt att dela på kostnaderna för skiljedomen.

Enligt en klausul i parternas kontrakt skulle köparen upprätta ett l/c efter det att säljaren meddelat att stålet var redo att skeppas. Säljaren påminde köparen om dennes skyldighet att upprätta ett l/c. Köparen svarade då med att ett l/c upprättats hos China Agriculture Bank. Båda parter var överrens om att det var då som ett l/c skulle ha upprättats. Det visade sig dock senare att köparen inte alls upprättat något l/c på utsatt datum. Köparen hade med andra ord inte handlat i enlighet med kontraktet. Köparen menade att deras oförmåga att upprätta l/c hänförde sig till force majeure eftersom man för att importera vissa produkter till Kina var tvungen att inneha fyra stycken kopior av ett ”Registered Certificate of Imported Special Products”. En av dessa kopior var nödvändig för att kinesiska banker skulle kunna utföra betalningen. Köparen menade att uppfyllandet av detta krav låg utanför deras kontroll.

⁸⁴ CLOUT abstract no 473, Tribunal of International Commercial Arbitration at the Russian Federation Chamber of Commerce and Industry, 238/1998.

⁸⁵ CLOUT abstract no 261, Bezirksgericht der Saane, T 171/95.

⁸⁶ Tribunal of International Commercial Arbitration at the Russian Federation Chamber of Commerce and Industry, 161/1994.

⁸⁷ CIETAC, CISG/1996/58.

Skiljenämnden delade dock inte köparens syn angående händelser som ligger utanför parts kontroll enligt CISG art. 79. Enligt kontraktet skulle stålet skeppas under april 1994 köparen skulle sedan upprätta ett l/c 20 dagar innan stålet skulle skeppas. Något l/c upprättades aldrig. Den 5:e maj 1994 bad köparen att säljaren skulle hålla kvar stålet för hans räkning, men upprättade fortfarande inte något l/c. Sex dagar senare sålde säljaren verktygsstålet till ett annat bolag. Skiljenämnden menade att köparen skulle hållas ansvarig för sitt kontraktsbrott, d v s att det aldrig upprättades något l/c. Men även säljaren skall hållas ansvarig då han försummat sin skyldighet enligt art. 72 2 p. CISG;

"If time allows, the party intending to declare the contract avoided must give reasonable notice to the other party in order to permit him to provide adequate assurance of his performance."

Köparen fick ersätta halva säljarens förlust, vilken uppkom när han fick sälja till ett lägre pris än vad som var avtalat mellan parterna. Kostnaden för skiljedomen delades mellan parterna. Syftet med CISG art 72 2 p. är att motparten skall meddelas för att ge denne möjlighet att ställa säkerhet. I det aktuella fallet uppmanade säljaren köparen, vid ett flertal tillfällen att upprätta ett l/c vilket inte skedde. Köparen för dessutom med osanning angående upprättandet av l/c. Fallet illustrerar väl vikten av att meddela motparten vid hävning på grund av anteciperat kontraktsbrott.

*Galvaniserat stål*⁸⁸

Ytterligare ett fall där en köpare i Kina hade problem med utfärdandet av l/c rörde import av galvaniserat stål från en säljare i Tyskland. Efter att parterna avtalat om leverans kontaktade säljaren köparen och uppgav att säljaren skulle utfärda ett l/c inom ett visst, närliggande, datum annars skulle avtalet automatiskt upphöra att gälla. Köparen utfärdade ett l/c, men detta stämde inte överrens med kontraktet. Köparen ändrade senare l/c vid ett antal tillfällen, samt begärde att stålet skulle delas upp på fyra försändelser istället för i en försändelse enligt avtalet, l/c överrenstämde ändå inte med det ursprungliga avtalet. Nämnda händelser utspelade sig under en tremånaders period, varefter säljaren kontaktade köparen och menade att l/c måste revideras, d v s ett nytt l/c måste utfärdas. Säljaren påpekade att om inte säljaren utfärdade ett nytt, avtalsenligt, l/c inom tre dagar skulle säljaren tolka detta som att köparen ställt in kontraktet och säljaren skulle då anhängiggöra saken vid skiljenämnd. Köparen utfärdade inte något nytt l/c och säljaren sålde stålet till en annan köpare samt yrkade på skadestånd i skiljenämnd. Köparen menade att säljaren begått ett anteciperat kontraktsbrott, genom att sälja stålet vidare.

Skiljenämnden fastslog att det fanns en skyldighet för säljaren att antingen revidera eller utfärda ett nytt l/c i enlighet med det ursprungliga avtalet. Vidare ansåg skiljenämnden att det rörde sig om två ingångna kontraktsbrott från säljaren: det första vid utfärdandet av l/c, det andra vid reviderandet av l/c. Inte någon av l/c var upprättade i enlighet med kontraktet. Vidare konstaterades att säljaren hade försökt att ändra viktgränserna för försändelserna i det ursprungliga avtalet, något som köparen inte accepterat. Att inte leverera på grund av att motparten inte accepterar nya villkor är att betrakta som ett ingånget kontraktsbrott. Skiljenämnden kom fram till att det inte rörde sig om anteciperat kontraktsbrott, istället hade båda parter

⁸⁸ CIETAC, CISG/1997/35.

handlande resulterat i ingångna kontraktsbrott på respektive sida. Köparen fick dock ersätta säljarens förlust på grund av prisskillnad mellan det avtalade priset och den ersättning säljaren fick av en annan köpare. Kostnaderna för skiljedomen fördelades så att säljaren fick stå för 45% och köparen för 55%.

*Metallkoncentratet*⁸⁹

En köpare och säljare hade avtalat om att säljaren skulle leverera en viss mängd metallkoncentrat årligen. Metallkoncentratet levererades i enlighet med kontraktet i två år. Under det tredje året menade säljaren att force majeure förelåg, samt att marknadsförutsättningarna hade förändrats och att det därför inte gick att leverera under rådande avtalsvillkor.

Parterna kom överrens om att kontraktet skulle omförhandlas. Ett par månader senare krävde köparen att säljaren skulle prestera i enlighet med det ursprungliga avtalet (Köparen hade under denna tidsperiod inhandlat metallkoncentrat av en annan säljare). Säljaren vägrade att leverera, med hänvisning till att en omförhandling skulle ske. Köparen höll inne med betalningen för den sista leveransen och förklarade då att kontraktet inte längre gällde på grund av anteciperat kontraktsbrott (leveransvägran enligt avtalet) och krävde skadestånd. Säljaren gjorde gällande att köparen gjort sig skyldig till kontraktsbrott då köparen höll inne med betalningen.

Skiljenämnden konstaterade att det inte rörde sig om ett anteciperat kontraktsbrott på säljarens sida, då det skall ”stå klart”, ”it is clear” att ett hävningsgrundande kontraktsbrott skall inträffa för att hävningsrätt skall ges enligt art. 72 CISG. I det förevarande fallet hade parterna kommit överrens om att omförhandla avtalet. Det faktum att omförhandling av avtalet skulle ske ansågs inte nå upp till prognoskravet att det skulle ”stå klart” att ett kontraktsbrott skulle ske. Vidare hade inte köparen meddelat säljaren avsikten att häva, i enlighet med art. 72 2 p. CISG, och givit säljaren möjlighet att ställa säkerhet. Köparen erhöll dock skadestånd, men på grund av att säljaren inte fortsatte att leverera, avtalet var fortfarande gällande eftersom avslutande, eller hävning, av kontraktet skall göras av part och kan inte framgå *ipso facto*.⁹⁰

*Positioneringssystemet*⁹¹

I en skiljedom från 1982 hade ett finskt företag beställt positioneringssystem för borrhartyg från en amerikansk säljare. Positioneringssystemen var avsedda att säljas vidare till forna Sovjetunionen. I och med att Sovjetiska trupper gick in i Afghanistan införde den amerikanska Carter-administrationen striktare krav på licenser för att exportera högteknologiska varor till bl. a. forna Sovjetunionen. Det amerikanska företaget ansökte om en speciell exportlicens, men beviljandet av licensen drog ut på tiden. Det amerikanska bolaget försäkrade det finska bolaget att de skulle återkomma så fort de hört om exportlicensen skulle utfärdas eller ej, men påpekade att det inte förelåg någon force majeure situation.

Den finske köparen svarade med att uppmana säljaren till att omedelbart avbryta det pågående arbetet med att tillverka positioneringssystemen. Säljaren svarade att det

⁸⁹ ICC Arbitration, 8574 of September 1996.

⁹⁰ *Ipsa facto* - av fallet självt.

⁹¹ Denna skiljedom från 1982 är mig veterligen inte publicerad men skiljenämnden bestod av ordförande A. Vinding Kruse, Leif Sevón och Marcel Fontaine.

var fullt möjligt att de skulle få den nödvändiga exportlicensen och att de troligtvis skulle kunna leverera inom den tidsram som ursprungligen avtalats. Köparen svarade med att häva, med hänvisning till finsk rätt, eftersom de ansåg att säljaren inte lyckats framlägga tillräckliga bevis för att de faktiskt skulle kunna prestera i enlighet med avtalet. Frågan var då om hävningen av avtalet var berättigad på grund av anteciperat kontraktsbrott (dröjsmål).

Skiljenämnden konstaterade att fallet måste bedömas utifrån allmänna finska köprättsliga principer och att det föreligger en hävningsrätt vid anteciperat kontraktsbrott enligt finsk rätt och att prognoskravet skall vara ett det föreligger hög sannolikhet, ”*a high degree of probability*”, för att en part inte skall kunna prestera i enlighet med avtalet för att hävningsrätt skall föreligga. Vidare konstaterar skiljenämnden att det ankommer på den hävande parten att visa att hävningen var berättigad. I domskälen konstateras vidare att det inte går att fastställa något exakt prognoskrav angående hur hög sannolikhet för det anteciperade kontraktsbrottet som kan krävas då alla relevanta faktorer måste bedömas för att avgöra om hävningen var berättigad eller ej. Skiljenämnden påpekar även att prognoskravet åtminstone skall nå upp till ”*almost certain*” enligt skandinavisk doktrin.

Skiljenämnden kom fram till att köparen inte hade visat att prognoskravet ”*almost certain*” var uppnått angående säljarens möjligheter att fullgöra sina förpliktelser i tid. Det finska bolagets hävning bedömdes därför som obefogad varför bolaget blev skadeståndsskyldigt gentemot den amerikanske säljaren

9.3 Prognoskrav för hävningsrätt på grund av anteciperat kontraktsbrott

Vanligtvis när en tvist uppkommer mellan två parter, har domstolen att bedöma tvisten utifrån vad som hänt, med hjälp av den bevisning som parterna tillhandahåller. När det gäller bedömningen om hävningsrätt har förelegat på grund av anteciperat kontraktsbrott skall domstolen istället försöka avgöra om en part inte kommer att fullgöra sina förpliktelser i framtiden. Det säger sig självt att ställandet av en sådan prognos aldrig kan bli exakt, men det innebär inte att man inte kan ställa krav på att prognosen skall vara välgrundad och att den skall vara sannolik. Om det sedan, med facit i hand, visar sig att t ex en köpare i anteciperat dröjsmål klarade av att betala endast på grund att han vann en större summa på ett lotteri, utgör hans betalningsförmåga i sig inte att hävningen varit obefogad.⁹²

9.3.1 De lege lata

Själva prognoskravet, hur hög sannolikhet som behövs för att hävningen skall anses berättigad, varierar beroende på omständigheterna i det enskilda fallet. Prognoskravet för hävning i KöpL är att det skall *stå klart*, i Internationella KöpL motsvarande: ”*it is clear*”. Inom kontraktsrätten står det givetvis parterna fritt att själva avtala om hur högt prognoskravet skall vara, i NJA 1992 s 728 hade parterna avtalat att säljaren fick häva köpet om det ”*kunde antas*” att köparen inte skulle kunna betala i tid. Det står även parterna fritt att avtala om vad som skall anses vara ett väsentligt avtalsbrott, d v

⁹² Se Velocipedfallet II, kap. 4.

s vad som skall kunna ligga till grund för en hävning. En dags försening av en leverans kan mycket väl vara ett väsentligt avtalsbrott, så var fallet i *Provkollektionen*.⁹³

Doktrin

Vilket prognoskrav som kan ställas för hävningsrätt utanför lagreglerat område är ovisst. Ramberg & Ramberg menar att man vid bedömningen bör fråga sig om det är ”lämpligt att hålla fast parten vid avtalet när det finns risk att motparten inte kommer att fullgöra sitt åtagande”.⁹⁴ Hellner menar att en analogi till köplagen är rimlig i de fall som faller utanför lagreglerat område, prognoskravet vid en bedömning om hävningsrätt på grund av anteciperat kontraktsbrott blir då det samma som i KöpL, det skall ”stå klart”.⁹⁵

Enligt Ramberg & Herre bör det högt ställda kravet i KöpL ”inte hårdras” men stränga krav skall ställas på prognosen och på bevisningen.⁹⁶ Det stränga krav som Ramberg & Herre anger rör visserligen köprätt, men eftersom Hellner menar att en analogi synes lämplig kan resonemanget vara av vikt även vid bedömningar utanför lagreglerat område. Johansson tolkar kravet i KöpL, ”stå klart”, som synonymt med ”uppenbart”. Vidare anser Johansson att det är naturligt att prognoskravet ställs högt för hävning eftersom den ”definitivt upphäver prestationsskyldigheten enligt avtalet”.⁹⁷

Standardavtal

I tre av de standardavtal som reglerar hävningsrätt på grund av anteciperat kontraktsbrott ställs kraven något lägre än kravet i KöpL: ”kan antas”, AA VVS 96, ”färdigställande därigenom äventyras”, AB-04, om det skulle ”innebära väsentlig olägenhet för köparen”, ALOS 81. I NL-01 ställs prognoskravet lika högt som i KöpL, det skall ”stå klart”.⁹⁸ I NSAB 2000 regleras inte hävningsrätt på grund av anteciperat kontraktsbrott.

PECL och UPICC

Prognoskraven i PECL och UPICC är lika högt ställda, hävningsrätt på grund av anteciperat kontraktsbrott föreligger då det ”står klart” (*it is clear*) att ett hävningsgrundande avtalsbrott kommer att inträffa.

Internationell praxis

Tio av de elva internationella avgöranden som jag analyserat är avgjorda utifrån bestämmelserna om anteciperat kontraktsbrott i CISG. Prognoskravet i CISG är att det skall ”stå klart” (*it is clear*). I *Skofallet I*⁹⁹ konstaterades att prognoskravet skulle ställas till ”uppenbart”, och att parternas tidigare avtalsrelationer kan påverka bedömningen om det kommande avtalsbrottet är *uppenbart* eller ej. I *Metallkoncentratet*¹⁰⁰ konstaterades att prognoskravet ”stå klart” inte uppnåtts efter

⁹³ Se kap. 4.

⁹⁴ Ramberg & Ramberg, Allmän avtalsrätt, sjunde upplagan, kap 15.8.

⁹⁵ Hellner, s 102, not. 3.

⁹⁶ Ramberg & Herre, Köplagen s 599.

⁹⁷ Johansson, Stoppningsrätt under godstransport s 168.

⁹⁸ Se kap. 5.

⁹⁹ Se kap. 9.2.

¹⁰⁰ Ibid.

det att en omförhandling misslyckats, avtalet kunde inte hävas *ipso facto*. I en skiljedom, *Positioneringssystemet*¹⁰¹, ställdes prognoskravet något lägre, kravet var att det skall föreligga ”*a high degree of probability*” att ett väsentligt kontraktsbrott skall ske för att hävningen skall vara berättigad. Vidare konstaterar skiljenämnden att man enligt skandinavisk doktrin skall nå upp till prognoskravet ”*almost certain*” för att hävningsrätt på grund av anteciperat kontraktsbrott skall föreligga.

Svensk praxis

Det finns ett fåtal avgöranden från HD som behandlar anteciperat kontraktsbrott, samtliga avgöranden är köprättsliga och är bedömda utifrån 1905 års KöpL. I *Velocipefallet II*¹⁰² ställdes kravet lågt, HD menade att det ”*måste antas*” att köparen inte skulle betala i enlighet med avtalet. Säljaren hade i det aktuella fallet anlitat ett kreditupplysningsföretag som hade konstaterat att köparen troligtvis inte skulle kunna erlägga betalning. I *Rembursfallet II*¹⁰³ ställdes prognoskravet till att ”*med visshet kunna antagas*”.

Kommentar

Utanför lagreglerat område är det ovisst om hur prognoskraven bör ställas. I de köprättsliga rättskällorna¹⁰⁴ ställs kravet högt, det skall ”*stå klart*” (*it is clear*). Hellner föreslår en analogi till KöpL för att fastslå om hävningsrätt på grund av anteciperat kontraktsbrott föreligger utanför lagreglerat område. En analogi till KöpL skulle leda till att prognoskravet skulle ställas till att det ”*står klart*” att ett hävningsberättigande avtalsbrott kommer att inträffa för att en hävning skall vara berättigad. Mot bakgrund av att det i övrig doktrin konstateras att prognoskravet bör ställas högt för hävningsrätt på grund av anteciperat kontraktsbrott, förefaller prognoskravet det skall ”*stå klart*” som rimlig. Prognoskravet det ”*står klart*” korresponderar väl med prognoskravet i PECL och UPICC, ”*it is clear*”. Varken i de standardavtal eller den praxis jag undersökt har jag funnit någon anledning att ställa ett lägre prognoskrav än det i KöpL, att det skall ”*stå klart*” att ett avtalsbrott kommer att ske för att hävningsrätt på grund av anteciperat kontraktsbrott skall föreligga utanför lagreglerat område.

9.3.2 De lege ferenda

Eftersom det råder en viss osäkerhet angående hur hävningsrätt på grund av anteciperat kontraktsbrott skall hanteras utanför lagreglerat område, vore det enligt min mening lämpligt att införa mer generella regler om anteciperat kontraktsbrott i AvtL.¹⁰⁵ Eftersom AvtL är dispositiv kan parterna avtala om en annan lösning, om de finner det lämpligt. I en tänkbar framtida reglering anser jag att prognoskravet ”*stå klart*” är lämpligt då det korresponderar väl med internationella principer.¹⁰⁶ Ytterligare ett skäl till att prognoskravet bör ställas högt är principen om att avtal skall hållas, *pacta sunt servanda*. Principen *pacta sunt servanda* får vid en prövning vägas mot det orimliga att hålla kvar en part i ett avtalsförhållande när det står klart att motparten inte kommer att prestera avtalsenligt.

¹⁰¹ Ibid.

¹⁰² Se kap 4.

¹⁰³ Ibid.

¹⁰⁴ KöpL, CISG.

¹⁰⁵ Se kap. 8.2

¹⁰⁶ PECL, UPICC.

12. Förkortningar

AA VVS 96	Allmänna leveransbestämmelser avseende VVS- och VA material i Sverige
AB-04	Allmänna bestämmelser för byggnads-, anläggnings- och installationsentreprenader
ABS 05	Allmänna bestämmelser för småhusentreprenader.
AB-U 04	Allmänna bestämmelser för underentreprenader.
ALOS 81	Allmänna bestämmelser av år 1981 för leverans av gods (utan montage) till den offentliga sektorn
BGB	Bürgerliches gezeztbuch
CIETAC	China International Economic & Trade Arbitration Comission
CISG	United Nations convention on contracts for the international sales of goods
ICC	International Chamber of Commerce
KKöpL	Konsumentköplagen (1990:932)
KommL	Lag om kommission (1914:45)
KtjL	Konsumentjänstlagen (1985:716)
KöpL	Lag om köp och byte av lös egendom (1990:931)
l/c	Letter of credit
NL-01	Allmänna leveransbestämmelser för leveranser av maskiner samt annan mekanisk, elektrisk och elektronisk utrusning inom och mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige
NSAB 2000	Nordiskt Speditörsförbunds Allmänna Bestämmelser
ORGALIME S2000	General Conditions for the supply of Mechanical, Electrical and Electronic Products
PECL	Principles of European contract law
UNCITRAL	United Nations Commission on International Trade Law

10. Käll- och litteraturhänvisning

Rättsfall

NJA 1915 s 6

NJA 1920 s 44

NJA 1922 s 104

NJA 1941 s 516

NJA 1953 s 14

NJA 1963 s 136

NJA 1985 s 879

NJA 1997 s 728

Hochster v. De la Tour, Queen's Bench 1853, 2 El & Bl 678

00-01-97 ICC Court of Arbitration

ICC Arbitration, 8574 of September 1996

CIETAC, CISG/1996/58

CIETAC, CISG/1997/35

CIETAC CISG/1996/07

CLOUT abstract no. 417, U.S District Court, N District of Illinois, Eastern Division, 99 C 5153

CLOUT abstract no 473, Tribunal of International Commercial Arbitration at the Russian Federation Chamber of Commerce and Industry, 238/1998

CLOUT abstract no 261, Bezirksgericht der Saane, T 171/95

Tribunal of International Commercial Arbitration at the Russian Federation Chamber of Commerce and Industry, 161/1994

CLOUT no. 130, Oberlandsgericht, 940114, 17 U 146/93

ICC Arbitration case 8786 of January 1997

Supreme Court of Queensland Court of Appeal, Appeal No 11036 of 2000, SC 106 of 1996

Landsgericht Berlin 920930, 99 O 123/92.

Skiljedom 1982 av Kruse, Sevón och Fontaine

Offentliga tryck

Prop. 1988/89:76

Proposition till köplag

Lag om köp och byte av lös egendom (1990:931)

Konsumenttjänstlagen (1985:716)

Konsumentköplagen (1990:932)

Lag om Kommission (1914:45)

Litteratur

Almén, Tore

Om köp och byte av lös egendom. Kommentar till lagen den 20 juni 1905. 4:e upplagan, Stockholm, 1960

Grauers, Folke

Fastighetsköp femtonde upplagan, Juristförlaget i Lund, Lund, 2001

- Hellner, Jan , Hager R,
Persson A *Speciell Avtalsrätt II Kontraktsrätt Fjärde upplagan
Allmänna ämnen*, Norstedts Juridik, Stockholm, 2006
- Herre, Johnny &
Ramberg, Jan *Konsumentköplagen, en kommentar*, Norstedts Juridik,
Stockholm, 1999
- Honnold, John O. *Documentary History of the Uniform Law for
international sales*, Kluwer, Dordrecht/Holland, 1989
- Håstad, Torgny *Den nya köprätten*, Iustus förlag, Göteborg, 2000
- Johansson, Svante O. *Stoppningsrätt under godstransport*, Norstedts Juridik,
Stockholm, 2001
- Lambertz, Göran *I ”Svensk Rätt – en översikt”, huvudredaktör Stig
Strömholm*, Iustus förlag, Göteborg, 2001
- Ramberg, Jan &
Ramberg, Christina *Allmän avtalsrätt, sjunde upplagan*, Norstedts Juridik,
Solna, 2007 (även sjätte upplagan, 2003)
- Ramberg, Christina *Kontraktstyper*, Norstedts Juridik, Solna, 2005
- Ramberg, Jan &
Herre, Johnny *Köplagen*, Fritzes förlag, Göteborg, 1995
- Ramberg, Jan &
Herre, Johnny *Internationella KöpL (CISG). En kommentar*
Norstedts Juridik, Solna, 2004
- Treitel, G.H. *The Law of Contract*, Sweet & Maxwell, London, 1999
- Zimmermann, Reinhard *The law of obligations – Roman Foundations of the
Civilian Tradition*
Oxford University Press, Storbritannien, 1996
- Kluwer Law *Principles of European contract law*, Kluwer
international, Nederländerna, 2000

Övrigt

www.law.pace.edu

www.uncitral.org/uncitral/en/case_law/digests/cisg.html

Bilaga 1: CISG art. 72

”(1) If prior to the date for performance of the contract it is clear that one of the parties will commit a fundamental breach of contract, the other party may declare the contract avoided.

(2) If time allows, the party intending to declare the contract avoided must give reasonable notice to the other party in order to permit him to provide adequate assurance of his performance

(3) The requirements of the preceding paragraph do not apply if the other party has declared that he will not perform his obligations”

Bilaga 2: KöpL 61-63 §§

61 §

Visar det sig efter köpet att en parts handlingssätt eller ekonomiska förhållanden är sådana, att det finns starka skäl att anta att han inte kommer att uppfylla en väsentlig del av sina förpliktelser, får motparten för sin del inställa fullgörelsen och hålla inne sin prestation.

Har säljaren redan avsänt varan och visar det sig att sådana förhållanden som avses i första stycket föreligger på köparens sida, får säljaren hindra att varan lämnas ut till köparen. Detta gäller även om köparen har tagit emot transportdokument avseende varan.

Den som inställer fullgörelsen eller hindrar att varan lämnas ut skall genast meddela motparten detta. Om han inte gör det, har motparten rätt till ersättning för den skada som han lider genom att ett sådant meddelande inte har lämnats i tid.

Den som har inställt sin fullgörelse eller hindrat att varan lämnas ut skall fortsätta fullgörelsen, om motparten ställer godtagbar säkerhet för sin fullgörelse.

62 §

Står det klart att det kommer att inträffa ett avtalsbrott som ger en part rätt att häva köpet, får denne häva redan före tiden för fullgörelsen. Hävningen är dock utan verkan, om motparten genast ställer godtagbar säkerhet för sin fullgörelse.

63 §

Har en part försatts i konkurs, får konkursboet inträda i avtalet. Motparten får kräva att boet inom skälig tid ger besked om det vill inträda.

Inträder konkursboet i avtalet och är tiden för motpartens fullgörelse inne, får denne kräva att boet fullgör sin prestation eller, om anstånd har medgetts, utan oskäligt uppehåll ställer godtagbar säkerhet för sin fullgörelse. Är tiden för motpartens fullgörelse inte inne, får denne kräva säkerhet om det av särskild anledning är nödvändigt för att skydda honom mot förlust.

Om boet inte inom skälig tid efter motpartens krav enligt första stycket inträder i avtalet eller inte efterkommer motpartens krav enligt andra stycket, får motparten häva köpet .

Överlämnas varan till köparen eller hans konkursbo efter det att ansökan om företagsrekonstruktion enligt lagen (1996:764) om företagsrekonstruktion har gjorts beträffande köparen eller denne försatts i konkurs och har betalning inte skett, får säljaren kräva att varan lämnas tillbaka. Varan behöver dock inte lämnas tillbaka, om betalning sker genast eller, i fall då köpesumman inte ännu har förfallit till betalning, köparen eller konkursboet inom skälig tid efter uppmaning ställer godtagbar säkerhet för betalningen.

Om konkursboet har sålt varan eller på annat sätt har förfogat över den så att den inte kan lämnas tillbaka väsentligen oförändrad och oförminskad, skall konkursboet anses ha inträtt i avtalet. *Lag 1996:776*